

Etno revija: 15/2023. — godišnjak
ISSN 2718-3858 (online)

en

REVIIJA

www.gatalinka.hr

ETNO REVIJA

15/2023. – godišnjak
godina objave na www.2020.
ISSN 2718-3858

Nakladnik / producent
Kulturni centar
Gatalinka, Vinkovci
Ante Starčevića 4,
32 100 Vinkovci
Tel.: 032 / 331-341
Mob.: 098-890-163
gatalinka@gatalinka.hr
www.gatalinka.hr

Glavna urednica
Blanka Žakula

Dizajn znaka Etno
Dubravko Mataković

Fotografija
Dražen Bota

Frizure na modelima
Josipa Džaja i Matea Topalović,
salon *Stil* iz Vinkovaca

Vizažistice na modelima
za frizere i kreatore
Ivana Pirić i Ana Pirić Keglević,
Line of beauty iz Osijeka

Kreacije su nosile manekenke modne
agencije *The code agency* iz Osijeka

Naslovnice

Etno kreacija Hrvatske
Kreator: Igor Galaš
Fotografija: Dražen Bota

Etno frizura Hrvatske
Frizer: Mario Treščec
Fotografija: Romulić&Stojčić

Lektura
Ivana Petričević

Grafička priprema i oblikovanje
Studio BOTA

Kulturni centar *Gatalinka* organizira natjecanje *Etno kreacija Hrvatske* od 1998. godine. Broj kreatora, dizajnera koji su sudjelovali na natjecanju nije reprezentativan u odnosu na broj obrazovanih osoba za oblikovanje odjeće. Za oblikovanje odjeće inspirirane tradicijskim odjevnim predmetima potrebno je samostalno proučavati građu, studiozno proučiti krojeve, boje, tehnike urešavanja te načine izvedbe. I napraviti specifičan odjevni predmet koji se može nuditi na turističkom tržištu Hrvatske.

Kako bismo uvukli kreatore u studiozni pristup proučavanju tradicijskih odjevnih predmeta, svake godine jedan od nagrađenih kreatora dobije zadatak pripremiti predavanje za natjecatelje. U 2022. godini svoj istraživački rad priredila je dugogodišnja natjecateljica i osvajačica nagrada Tina Miličević iz Velike Gorice, a za 2023. godinu predavanje će pripremiti također dugogodišnja natjecateljica i osvajačica nagrada Tajana Jurišić iz Slavonskoga Broda.

I. MJESTO

Sponzor: Vukovarsko-srijemska županija

Igor Galaš / Križevci

Glavno obilježje rada kreatora Igora Galaša iz Križevaca ručno je pletenje. Inspiracija za ovu godinu je dio nošnje ogulinskoga kraja, *mrčina*. *Mrčina* je suknja s prslučićem koju su žene najčešće nosile zimi, a izrađivale su je od domaćega tkanog vunenog materijala, koji se bojio – *mrčio* prirodnim bojama. Bile su tamnih boja, *škuri boj*, koje su mogle dobiti iz prirode, na primjer iz kore, trave, cikle. Tim su bojile, *mrčile*, istkani materijal. Tu je i zimski vuneni ogrtač zvan *debeli rubac* kojim su žene u svečanim prigodama pokrivala glavu.

Fotografija: Dražen Bota

II. MJESTO

Sponzor: Vukovarsko-srijemska županija

Tina Miličević / Velika Gorica

Tina Miličević iz Velike Gorice inspirirana je ocharavajućim likovnim kreacijama autentičnih i autohtonih *krpanih ponjava* iz okolice Slavnskoga Broda. One predstavljaju osebujno žensko pismo koje objedinjuje intimitetu duše, umijeće i vještinu žuljevite ruke. Tom čudesno zanimljivom i nadasve intrigantnome kulturološkom predmetu kojim se pokriva bračna postelja nema pandama među hrvatskim *postrivkama*.

Fotografija: Dražen Bota

Tina Miličević / Velika Gorica

Fotografija: Dražen Bota

Tina Miličević / Velika Gorica

Fotografija: Dražen Bota

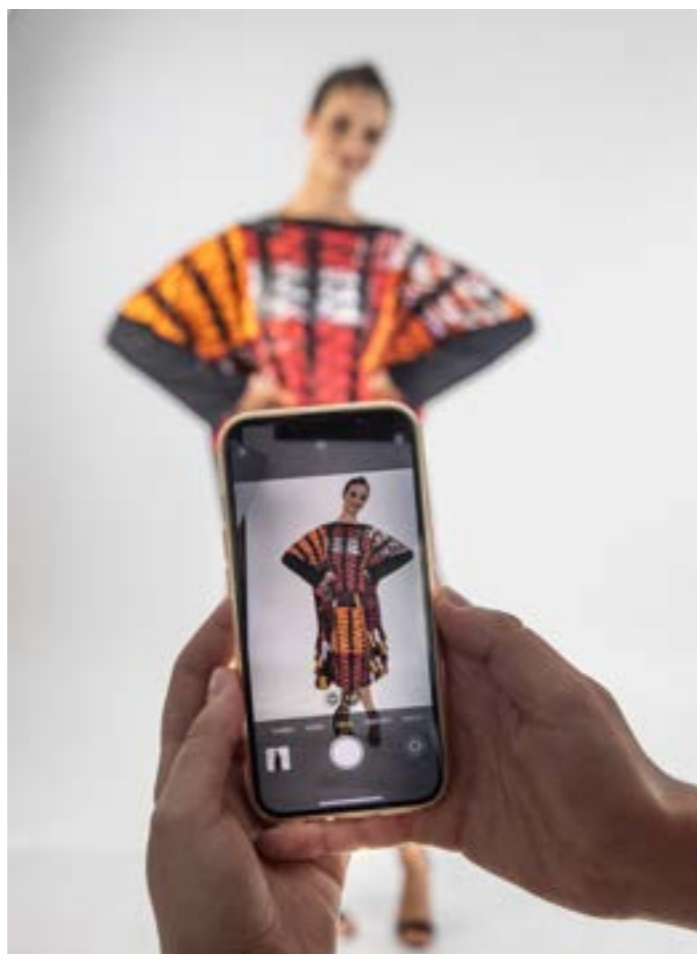
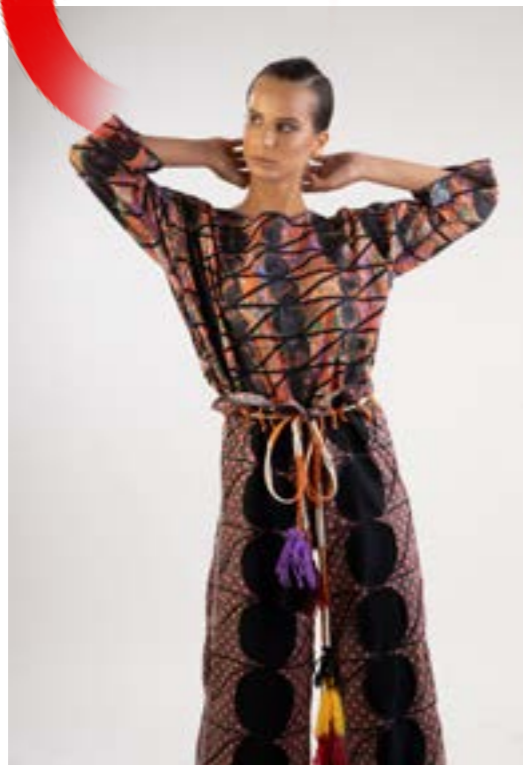
III. MJESTO

Sponzor: Eurco, Vinkovci

Ana Kujundžić / Split

Anu Kujundžić iz Splita inspirirala je narodna nošnja Dalmatinske zagore, drniškoga kraja. To je *klječana pregača*, tkana od vune s geometrijskim motivima, obrubljena vunanim resama na tri kraja. Inspiracija joj je također i gornji ženski odjevni predmet kao prsluk koji u dinarskom području ima različite nazive: *čermica*, *gunj*, *krožet*, *premetača* ili *čurdija* ili koja seže do bokova pod nazivom *jačerma*, *čerma*, *sadak*, *koretina* ili *zobun*.

Fotografija: Dražen Bota

Ana Kujundžić / Split

Fotografija: Dražen Bota

Ana Kujundžić / Split

Fotografija: Dražen Bota

Igor Galaš / Križevci

U Hrvatskoj predmeti ćilimarstva i prostirke nisu obrtničkoga podrijetla, već su nastali kao produkt kućnoga rukotvorstva i rada za vlastite potrebe. Igoru Galašu iz Križevaca inspiracija su upravo takvi predmeti, prije svega *krpare*. Krpare su prostirke koje nastaju od odbačenih, iskorištenih i iznošenih odjevnih ili drugih platnenih predmeta, što je pravi primjer kako su naši preci pametno reciklirali u svakodnevnom životu.

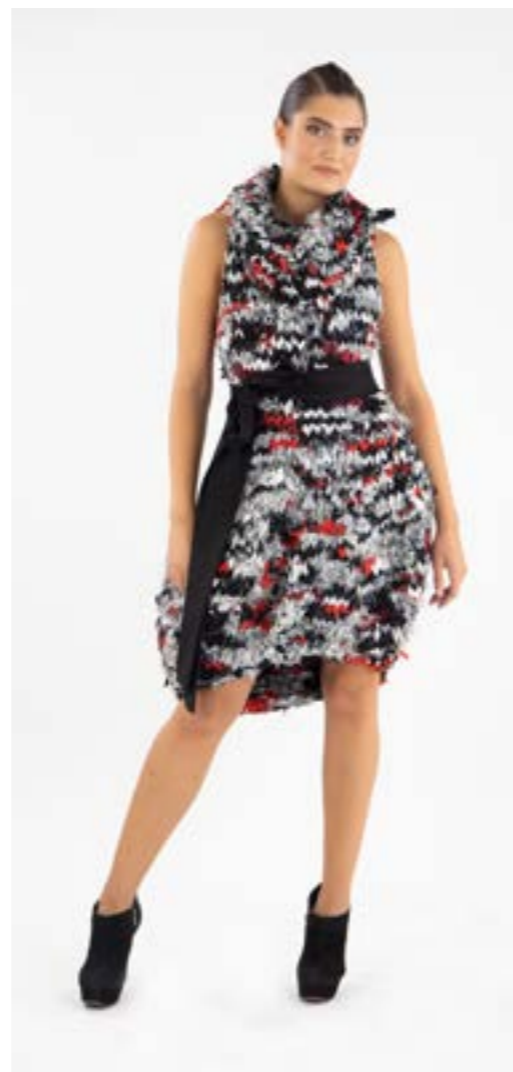
Fotografija: Dražen Bota

Igor Galaš / Križevci

Fotografija: Dražen Bota

Igor Galaš / Križevci

Fotografija: Dražen Bota

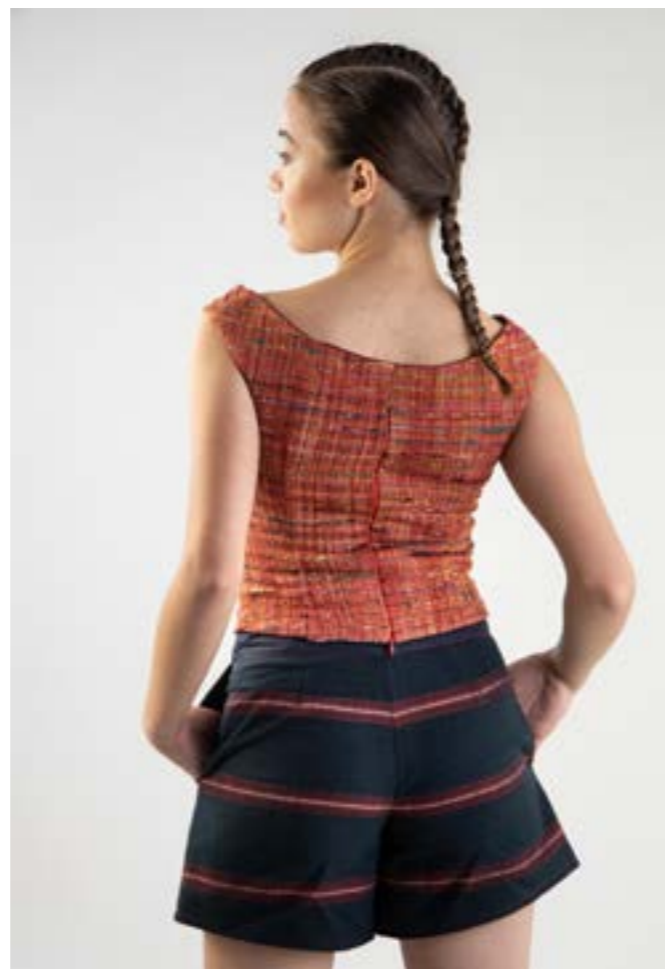
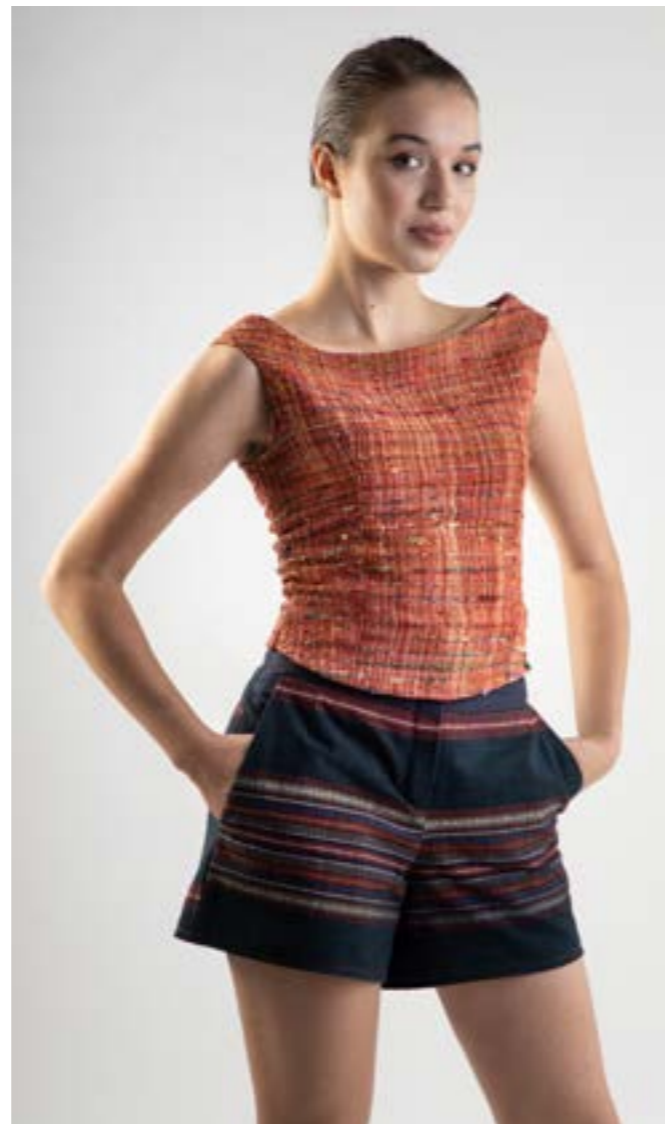

Tajana Jurišić / Slavonski Brod

Veselo ozračje licitara, srca, bebe, konjići, medenjaci, krunice, inspiriralo je kreatoricu Tajanu Jurišić iz Slavnskoga Broda za njezinu kolekciju. U mnogim europskim samostanima već u srednjem vijeku zabilježena je tradicija izrade posebno bogato izrezbarenih kalupa za pripremu brojnih vrsta kolača. Takav način izrade kolača vrlo brzo prerasta u obrt i širi se do našega panonskog područja u obliku poluseljačkoga obrta medičara i svjećara.

Fotografija: Dražen Bota

Tajana Jurišić / Slavonski Brod

Fotografija: Dražen Bota

Nada Grgić / Požega

Inspiracija Nadi Grgić iz Požege je bogatstvo ukrasa na svečanoj narodnoj nošnji požeškoga kraja. Početkom 20. stoljeća kao novija tehnika ručnoga rada pojavljuje se *eklja* (čipka izvedena iglom na kukicu) i *izrezanac* (dobiva se vađenjem određenoga broja niti iz tkanja, dok se preostale niti opšiju bijelim koncem). Često su sastavni dio ukrasa na rukavima ženskih *oplećaka* i muških košulja. Od motiva najčešće su zastupljeni geometrijski poput kvadrata, zvijezde i valovite linije, zatim cvijeće u različitim kombinacijama, loze s *kofrčicama*, ptice i mnogi drugi.

Fotografija: Dražen Bota

Nada Grgić / Požega

Fotografija: Dražen Bota

TINA MILIČEVIĆ

Ručno tkanje u Hrvatskoj i primjena u suvremenom modnom dizajnu

Ručno tkanje kao takvo poznajemo od vremena prije Krista, no zadržalo se do dana današnjega kroz razne oblike tekstilnih tkanih rukotvorina. U ovom članku prvenstveno se osvrćemo na tkane odjevne predmete i torbe kao modne dodatke na području Hrvatske. Prema knjizi i istraživanjima Milovana Gavazzija Hrvatska je podijeljena na tri kulturno-geografske zone, a to su panonska zona, dinarska zona i jadranska zona. Svaka zona posjeduje i specifično rukotvorstvo, pa tako i izbor tekstilnih vlakana koja se upotrebljavaju na određenom području. Panonska zona je specifična po plodnom tlu pogodnom za uzgoj lana i konoplje, a nešto manje vune. Također zbog plodnoga stočarstva i prisutnost kože kao tekstilnoga materijala relativno je zastupljena. Dinarska zona je specifična po izobilju vunenih proizvoda zbog rasprostranjenoga planinskog stočarstva (ponajviše uzgoj koza i ovaca) na kamenom i manje pogodnom tlu za uzgoj biljaka. Jadranska zona ponajprije je pala pod utjecaj pomorske trgovine pa je zbog toga teže odrediti točno koji su tekstilni materijali najzastupljeniji. No kada je riječ o rukotvorstvu, bitno je naglasiti da jadranska zona ima jednu specifičnost po pitanju tekstilnih vlakana, a to je čipka izrađena od niti koje se prerađuju iz listova agave. Budući da se bavimo specifično ručnim tkanjem, jadransku zonu ćemo izostaviti. Uz veliku pomoć velikoga broja priručnika za rekonstrukciju nošnje koji su izdani 1986. godine saznajemo mnogo vrlo važnih informacija o samoj izradi i tkanju tekstilija. Neki od autora pojedinih priručnika, a i savjetnici za ostale priručnike su: Jelka Radauš Ribarić, Aleksandra Muraj, Slavica Košutić i mnogi drugi. Također o samoj tehnici tkanja i specifičnostima tkalačkoga i vezilačkoga umijeća u području petrinjskoga pokuplja i Sisačke posavine saznajemo u knjizi *Hrvatska Krosna* autora Branka Čaića. Svakako, u priručniku dr. Milovana Gavazzija *Baština hrvatskog sela* saznajemo mnogo o samoj tradiciji ručnoga tkanja kao takvoj. Kod mnogih autora također ćemo naići na vrlo zanimljive spoznaje o samim tehnikama i načinima tkanja pojedinih sela unutar panonske i dinarske kulturno-geografske zone kako ih je i sâm dr. Gavazzi rasporedio. Ukratko, baza istraživanja tradicionalnoga tkanja u Hrvatskoj krajem 19. i početkom 20. stoljeća temeljit će se na ručno tkanim odjevnim predmetima kroz sve regije, pa tako i torbe kao modni dodatak.

Slika 1: Špulice, namotci tekstilnoga vlakna spremnog za tkanje za potku

Procesi ručnoga tkanja

Procesi ručnoga tkanja započinju samom pripremom pređe. Nakon što je pređa spremna za upotrebu, kreće se u prvi proces, a to je snovanje. Ono se provodi na snovaljki koja može biti izrađena na više načina. Postoji spiralna okretna snovaljka koja je ujedno i najbrža za snovanje, a omogućava i veliku dužinu osnove. Kod fiksne snovaljke na klinove, kakve najčešće možemo vidjeti na kućama, dužina osnove uvjetovana je već samim postavljanjem klinova i, naravno, dužinom kuće. Nakon što se osnuje, osnova se stavlja u grabljice, te nakon toga kreće namatanje na osnovin valjak. Nakon što se osnova u cijelosti namota, slijedi uvođenje niti u ničanice i brdo. Kod uvođenja u brdo bitno je znati koju širinu platna želimo pa tako rasporediti niti u zupce brda. Svakako treba obratiti pozornost na debljinu pređe jer i ona sama uvjetuje koliko će gusta biti tkanina. Nakon uvođenja u brdo, osnova se privezuje za robni valjak te tkanje može početi. Za tkanje treba pripremiti pređu za potku te namotane špulice predodređenom pređom. Kada smo pripremili namotke potke, tkanje može započeti.

Tkanje i narod

Prema mnogim Gavazzijevim pisanim izvorima saznajemo da su još u praslavensko doba egzistirali mnogi nazivi za tkalački stan poput „stan, stav, krosna, vratilo, navijalo“. Dakle, tkalačka vještina sa spravama koje joj pripadaju, pripada u slavenske kulturne starine. Tkalačka vještina prenosila se s koljena na koljeno i u okviru obitelji.

Prema zapisu dr. Marijane Gušić navodi se: „Presti i tkati za ženu je isto ono što je orati za muškarca, pridružiti se stvaralačkom djelu. U mitu i predanjima tkanje se zatječe kao oranje, ono i jest oranje, stvaralački čin iz kojega utkani u runu izlaze simboli plodnosti i prikazi obrađenih polja.“ (SERP, 132–136, Rječnik simbola, R. Shevalijer – A. Gheergrant, NZ Matice hrvatske, Zagreb, 1983.)

Tkanje je uvelike imalo i velike trgovačke uloge između malih ruralnih sredina, pa je tako poznato da iako su skoro svi kod kuće tkali, kako je svako selo imalo i mali broj vrsnih/vrhunskih tkalja koje su izrađivale znatno skupocjenije i svečanije odjevne predmete poput vjenčanica, misnih rubaca i sl. Dakako, navodimo primjer Mraclinskih tkalji koje su za turopoljski kraj bile dosta značajne. Naime, iz njihovih tkaonica proizlazili su vrhunski tkani rupci,² ali i tkane svile.³ Svila kao sirovina, pređa je već i u to doba, početkom 20. stoljeća bila kupovna, tako da nerijetko imamo i prisutnost takozvanih čeških traka koje su bile nabavljane u trgovačkim središtima od strane lokalnih putujućih trgovaca. Češke trake koristile su se za ukrašavanje raznih oglašiva također u turopoljskom kraju, ali i u Posavini, Moslavini, Međimurju i Prigorju. One su proizvedene *jacquard* strojnim tkanjem pa je zato lako objašnjiva njihova nešto manja cijena, ali unatoč tome, ne i pristupačnost svakom seoskom puku. Bilo je u narodu još mnogih tkanih tekstilija koje su se trgovačkim uvozom nabavljale, poput svilenih rubaca, lionske svile u području Bunjevca i sl. No svakako da se vratimo na temu ručnoga tkanja i specifičnosti, tu su i prerade samih sirovina koje su žene kod kuće same proizvodile.

2 / Rubac – marama koja ide na glavu i veže se pod bradu
3 / Svila – naziv za turopoljski tip mladenačke djevojačke nošnje, tkan na vrlo tankoj osnovi, danas gotovo usporediv s gazom, ali protkivan svilenim nitima tehnikom prijebora kako bi se dobili bogati ornament – roža – cvijeća

Slika 2: Horizontalan tkalački stan (fotografija iz knjige *Crvena i bijela Moslavina* Slavice Moslavac, 2010. Str 90.)

Tehnike i vrste tkanja primjenjivane na području Republike Hrvatske

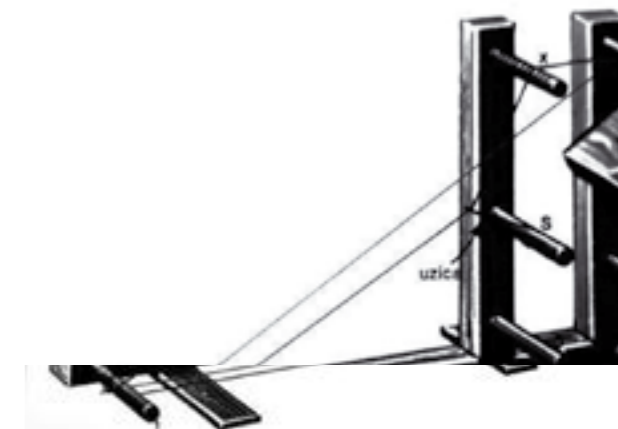
U Hrvatskoj poznajemo dva tehnikom bitno razlikovana tipa ručnoga tkanja, a to su tkanje na okomitom i tkanje na vodoravnom tkalačkom stanu.

Tkanje na okomitom tkalačkom stanu posebice je poznato i specifično za dinarsku zonu. Ono se odlikuje čvrstom i masivnom teksturom, za razliku od tkanja na vodoravnom tkalačkom stanu.

Na vodoravnom tkalačkom stanu imamo određene tehnike vezovima. Pa tako u Hrvatskoj poznajemo platneni vez kao najzastupljeniji, zatim keper koji je također podosta zastupljen, a ponegdje i atlas vez koji je više specifičan za uvozne materijale za koje je zaslužna međunarodna pomorska i kopnena trgovina, nego ručno tkane tekstilije. Kod okomitoga ručnog tkanja specifična je tehnika kliječanja, koja je ujedno i najzastupljenija u području dinarske zone na ženskim pregačama. Bogatstvo boja koje omogućuje kliječanje možemo zamijetiti kod ženskih baranjskih pregača koje svojim sitno kliječanim motivima i jarkim bojama stvaraju iznimno efektanu tkaninu na koju se kasnije dodaju višebojne rese. Dakako, u mnogim područjima pojavljuje se takozvano tkanje na tkalačku gredu, a zbog svojega manjeg radnog obujma je i prenosiva, što je tkaljama omogućavalo da tijekom rada mogu paziti na djecu u kući i izvan nje, s time da im je pritom od pribora za potku bila potrebna samo pređa u manjoj količini.

Tkanje na području Kupinca i Bratine

Područje Kupinca nalazi se jugozapadno od Zagreba. Povijest ovoga kraja do danas nije dovoljno istražena tako da se ne može definirano reći jesu li zaselci bratinečko-kupinečkoga kraja starijega postanka ili su nastali kao naselja na feudalnim dobrima, što je zapisano u 19. stoljeću. Poznato je da su na posjedu grofova Erdődiya seljaci ovoga kraja bili kmetovi sve do 1848. godine, dakle do ukidanja kmetstva, pa je vjerojatnija druga pretpostavka. Kupinec je bio središte toga kraja. O tome kakav je tekstilni

centar kasnije bio Kupinec, govori i podatak da je odmah nakon završetka rata bila planirana tvornica lanene pređe i kudeljara, ali do realizacije, nažalost, nije došlo. Stoga se kroz početak 20. stoljeća u kućnoj proizvodnji proizvodio raznovrstan tekstil: ručnici, plahte, stolnjaci i dr., ali i naravno narodne nošnje. Sav proces od sijanja do uzgoja lana i konoplje pa i svi popratni procesi uključujući i samo tkanje bilo je isključivo u rukama žena koje su to radile na tradicionalan način. Proces dobivanja niti i sami nazivi pomagala za njihovo dobivanje gotovo su identični s onima na ostalom panonskom području. Poznato je kako su žene uvelike razlikovale dvije vrste kvalitete pređe pa su tako i kategorički tkale određene predmete. Tako su najprostije vlakno nazvale *kuki* te su od njega tkale grubo platno zvano *cvilun* od kojega su se izrađivali prekrivači za konje. Od kudjelje ispredale su tanju nit i iz nje tkale prostije ručnike, stolnjake koje su upotrebljavale za svakodnevno korištenje te platno za svakodnevne muške radne košulje. Od najfinijega vlakna *povesma*, dobivala se fina pređa koja se istkala za muške i ženske nošnje, plahte, ručnike, stolnjake za svečanosti bogato ukrašene ornamentom. Žene u ovom kraju zadržale su donedavno najelementarniji način predenja, tzv. predenje bez preslice. Tako dobivene niti tkane su na horizontalnom tkalačkom stanu, krosni, a za tkanje uskih tkanica, fertyšnica, služila je tkalačka daščica zvana krosnica. Što se tiče ženske nošnje, specifičnost ovoga kraja je tkanje u prijebor, što bi značilo prebiranje i zbrajanje niti te istovremeno ubacivanje duple niti u potku kako bi se stvorio reljefni ornament. Tom tehnikom na ženskoj nošnji bratine izrađena je pregača (*zastor*) te su se na košulju koja je bila temeljna i mijenjala se, nadograđivale uparenim dijelovima kao što su tace⁴ i kraljut. [slika 4]

4 / Tace – nadogradna jedinica na dnu rukava
5 / Kraljut – plastron koji se dodatno kopčao na košulju kao ukras.

Slika 4: Fotografija prikazuje kraljut, s dodatkom nakita u obliku srca prekrivenoga perlama (fotografija je vlasništvo, kao i narodna nošnja, iz privatne zbirke autora)

Slika 5: Tri vrste tkanja primijenjene na ženskoj posavskoj nošnji (Monografija *Hrvatska tradicijska kultura*)

Tkanje na području hrvatske Posavine

Domaće platno na području hrvatske Posavine tkano je od lanene ili konopljne osnove s potkom od lana. Takvo platno Posavke nazivaju preja.⁶ Tanje i finije platno, domaće platno kod kojega je osnova i potka od tanke lanene niti zovu redina. Ta vrsta platna vrlo se često upotrebljavala za izradu ženskih narodnih nošnji. Uz domaću sirovinu počeo se za osnovu tkanja upotrebljavati i pamuk tvorničke proizvodnje. Širinu platna tkanoga na tkalačkom stanu za izradu nošnje i ostaloga uporabnog tekstila žene nazivaju pola. U samoj tehnici izrade i ukrašavanja domaćega platna žene u Posavini dosegle su svojevršno savršenstvo. Tehnikama utkivanja i pretkivanja nastali su različiti načini ukrašavanja tkanja. Ukras izveden umetanjem bijele deblje niti u laneno tkanje izvodi se tehnikom na prijebor. Ukras izveden umetanjem raznobojnoga konca i raznovrsnoga prediva, što se gotovo uvijek radi s naličja tkanine, naziva se naopačni prijebor. Jedna, također jedinstvena tehnika je takozvani vutlak. Tom tehnikom nastaju šupljike, koje kasnije daju jako jasan vizualni učinak. Vrlo često je ta tehnika primjenjivana pri tkanju uporabnoga tekstila, plahta, jastučnica i sl. Sve te tehnike kako bi se dobile mustre,⁷ zahtijevaju dodatak na tkalačkom stanu, takozvane šibe ili takozvano tkanje u zijeve. Ornament je u gotovo većini slučajeva cvjetni motiv, a izvodio se najčešće po crtanim predlošcima. Kasnije se kao sirovina pojavljuje i jednobojna svilena nit, no ona je u tkanju vrlo malo zastupljena, dok se više primjenjuje u samom vezu na otkano laneno domaće platno.

Tkanje na području jugozapadne Moslavine (OSEKOVO)

U moslavačkom kraju poznato je kako su žene pretežno tkale tijekom zimskih večeri. Na tkalačkom stanu u Moslavini tka se obično, prosto platno bez utkanoga uzorka i platno s utkanim uzorcima. Obično

6 / Preja – grublje domaće platno
7 / Mustra – uzorak

prosto platno tka se u dva nita, pri čemu se osnova razbija u dva sustava pomoću dviju različitih ničanica, a ima pravilnu jednoličnu strukturu jer se niti osnove i potke križaju pod pravim kutom. Taj način tkanja primjenjuje se pri tkanju običnoga platna tako da se kroz svu širinu osnove poprijeko s kraja na kraj provlači potka čunkom. U Moslavini se primjenjuje više tehnika tkanja na tkalačkom stanu, a dijelimo ih na 1. Naopački prijebor, 2. Vutlak, 3. U zijeve. 1. Tehnika prijebor dobila je naziv upravo zbog prebiranja, točnije brojenja parnih i neparnih niti osnove, odnosno splet pisanih niti osnove. Naopačni prijebor dobio je naziv upravo zato što dok se prebire, gleda se s naličja, dok je lice okrenuto prema dolje, točnije prema nogama tkalca. 2. Vutlak ili vutlanje tehnika je tkanja kojom se kao i u posavskom području dobiva rupičasta tekstura, točnije šupljikav ukras u tkani. Tako se niti grupiraju i međusobno isprepletu u stupiće kako bi nastale šupljine. Često se ta tehnika može vidjeti na prsnom prorezu muških košulja, pečama⁸ i prezlammicama.⁹ 3. Tehnika tkanja nazvana u zijeve je tehnika običnoga tkanja s tom razlikom što je potka bijela ili crvena nit, ulagana pri otvorenom zijeveu koji se potom zatvara, a iza toga se dva puta protka potkom iste vrste kakva je i osnova. Platno otkano debelim lanenim nitima i u osnovi i u potki, bilo je gusto, a nazivalo se prostina. Rijetko platno, takozvana redina koristila se za peče, a dok je križanina bilo platno otkano s učinkom kariranoga uzorka.

Slika 6: Motiv s peče, naopačni prijebor (tkano s naličja), (Fotografija vlasništvo autora)

Tkanje na području zagrebačkoga Prigorja

Tkanje na području zagrebačkoga Prigorja odvijalo se također u velikoj količini, no bitna razlika je ta da su tkalci bili poluprofesionalci, i to muškarci. Oni su djelovali kao majstori te su tkali za plaću u novcu ili u naturi, iz vlastitoga ili donesenoga materijala. Tkali su platno za izradu nošnje, plahte, ručnike i ostale tekstilije svakodnevne namjene. Takve vrste tekstila tkali su od grubo predene žućkaste konopljne ili lanene pređe. Od tkalačkih tehnika, osim osnovnoga platnenog tkanja kojim je tkano takozvano golo

8 / Peča – pokrivalo/marama za glavu kod udane žene
9 / Prezlammica – jastučnica

platno, susrećemo se i s jednom ukrasnom tehnikom, prijeborom na šibe. Na taj način proizvedene su šire i uže pruge bogate ornamentom te su se dodatno našivale na muške i ženske nošnje i na predmetima uporabnoga tekstila. [slika 7]

Slika 7: Fotografija ukrasnih traka tkanih tehnikom prijebor na šibe, aplicirane na prsa muške košulje (Fotografija vlasništvo autora)

Ručno tkanje na području Baranje

Na području Baranje se kao sirovina za tekstilne proizvode koristila konoplja, lan, kupovna pređa te domaća i kupovna vunena pređa. Baranja ima veliku zastupljenost u tekstu konoplje i lana pa se tako tkalo gotovo sve bazno rublje, kao što su košulje, muške gaće, podsuknje te također sav kućanski tekstil i miraz. Na tkalačkom stanu koji je bio skoro u svakoj kući, tkalo se sve potrebno. Što se tiče vrsnoga tkanja, specifičnost u baranjskom kraju je kliječanje, koje je za razliku od ličkoga i vrličkoga, mnogo sitnije, preciznije i svakako kompliciranije. Tkane pregače, širine jedne pole izrađivale su se od domaće vune, a

Slika 8: Fotografija prikazuje ženske suknje tkane u tehnici keper veza, prugaste i bogato kliječane tkane u tehnici keper veza, prugaste i bogato kliječane pregače s dodatkom vunenih resa kao ukrasni porub (Fotografija vlasništvo autora, snimljena 2015., Folklorni ansambl Turopolje)

na kraju su se dodatno ukrašavale vunanim resama. Pregače su kao dominantne boje imale crvenu, s dodatkom bijele, smeđe, zelene, plave, žute boje. Katkad su bile otkane na pruge, a ponekad ornamentirane geometrijski ili karakterističnim cvjetnim i zoomorfnim motivima. Svakako, tu su bili i pojasevi tkani također u kliječanoj tehnici, a ponekad i prijeboru. Potrebno je zaključiti kako Baranja usporedivši tehniku i količinu boje svakako posjeduje najkompleksnije i najdugotrajnije ručno tkanje. [slika 8]

Slika 9: Različite vrličke pregače (fotografija vlasništvo autora, fotografirano iz vlastite zbirke)

Tkanje u vrličkom kraju

Na području Vrlike tkale su seoske tkalje koje su kod kuće imale tare¹⁰ na kojima su tkale domaće sukno za odjeću, biljce i sukanc,¹¹ arare,¹² torbe i bisage iz kojih se sijalo žito. Pripremanje osnove za tkanje provodilo se na otvorenom prostoru pred kućom na dva ili više kočica.¹³ Tkalo se u dva ili četiri nita, služeći se čunkom sa špulama, no jednako je zastupljena i tehnika kliječanja kojom se rukom provlači potka kroz zijev. Nama je bitno kliječano tkanje koje je pretežito bilo vidljivo na ženskim torbama, pojasevima i pregačama koje su kroz prikazanu ornamentiku odavale status žene koja ju nosi, dakako pregače su se i nasljeđivale. Najzastupljeniji su bili geometrijski motivi uvjetovani samom tehnikom kliječanja pa je tako „stepenasti“ oblik karakterističan i vrlo prepoznatljiv u ovoj tehnici izvedbe. Temeljne boje kod svakodnevnih kliječanih pregača bile su bordo i crvena, svakako s dodatkom kontrastne bijele i oker koje su ocrtavale motiv, ali i zelenom i modrom vunom koja je davala bogatstvo podlozi. Specifična pregača je pregača udavače koja je svojim koloritom odavala taj status te se nosila na sâm dan udaje, a bila je bijela s dodatkom roze. Također je bila iznimno bogato kliječana, s mnoštvom sitnih geometrijskih ornamentata te se nosila uz bijeli sadak¹⁴ ukrašen crvenom čojom i vezom lančancem. Kao i sve pregače, rubovi su bili ukrašeni raznobojnim resama. [slika 9]

Tkanje – tehnika

Tijekom proučavanja ručnoga tkanja, sama pomisao na kompleksnost proizvodnje tekstilnih materijala i rukotvorina vrlo je impresivna. Prolazeći kroz razne literature i bazirajući se na tkanju kroz hrvatsku kulturnu baštinu s početka 20. stoljeća, mnogobrojno je susretanje s raznim tehnikama ručnoga tkanja, vezova, ali i tekstilnih vlakana koja su se koristila tijekom toga povijesnog razdoblja. Gledajući trenutnu dostupnost tekstilnih vlakana na tržištu Republike Hrvatske, nažalost, nema mnogo izbora kako bi se

moglo raditi na repliciranju narodnih tehnika, jer je prirodnih vlakana sve manje u prodaji. U ovom radu, počevši s likovnim projektiranjem kolekcije koja će se temeljiti na ručno tkanom tekstilnom materijalu, koje će se kasnije i izraditi, planira se proći sve procese stvaranja tekstilnoga plošnog proizvoda koji se kasnije u procesu izrade odjeće/šivanja koristi u svrhe oblikovanja ženskoga odjevnog predmeta u konfekcijskoj veličini 36 prema modeliranom kroju. Procesi koji su vrlo značajni i potrebno ih je obuhvatiti kako bi se zadatak ispunio u cijelosti su: Priprema pređa za tkanje, kao i snovanje osnovnih niti na osnovin valjak kako bi se moglo istkati platno pomoću veznih točaka koje se dobivaju upravo pomoću sistema na tkalačkom stanu. Prethodno tome, prema likovno projektiranoj kolekciji i samom kroju potrebno je odrediti boje koje su predviđene za kolekciju te odrediti koliko je određene boje potrebno za koji broj modela, odnosno koliko metraže želimo za pojedini odjevni predmet. Boje ćemo dobivati upređanjem više industrijski obojenih niti u prethodno određene nijanse pa ćemo tako precizno tonirati kolorit kolekcije, utječući samostalno na stvaranje jedinstvene niti upravo samostalnim upređanjem. Nakon projektirane kolekcije, ručno otkane metraže za odjevne predmete iz kolekcije, planira se i proizvodnja nekoliko odjevnih kombinacija iz kolekcije koja će zatim biti objedinjena, te će se moći prezentirati.

Likovno projektiranje kolekcije

Prilikom likovnoga projektiranja kolekcije važno je uzeti u obzir sve tehnološke postupke koji se odvijaju i nakon same proizvodnje tkanine. Važan korak je i samo crtanje projektnoga crteža koji nam ukazuje točno gdje se nalazi koji šav, ušitak, način kopčanja i svi ostali elementi koji utječu na konačan izgled odjevnoga predmeta. Poznavanje tehnoloških procesa izrade odjeće uvelike je potreban zbog kompatibilnosti elemenata koji se projektiraju u jedinstveni odjevni predmet. Važno je napomenuti kako je kod tkanih odjevnih predmeta ključno obratiti pozornost na međufazne radnje koje uključuju ojačavanja rubova kod skrojjenih odjevnih predmeta

te na to računati prilikom projektiranja kako ne bi došlo do raspadanja tkanine zbog njezine nježne i sipke strukture ukoliko se radi o tkanju izrađenom od tankih filamenata. Poželjno je nakon izrade krojne slike i modeliranih krojnih dijelova izraditi model u krojačkom papiru kako bi se provjerilo odgovaraju li sve mjere željenima jer materijal u kojem radimo nam mnogo vrijedi i nemamo mogućnost ponavljati krojene dijelove zbog limitirane širine i dužine otkanoga materijala.

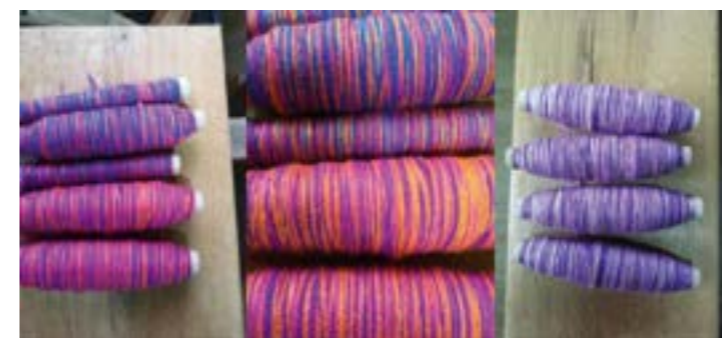
Prvi korak fizičke pripreme je odabir i priprema filamenata za tkanje. Pređa koja je odabrana za ručno tkanje sastoji se od kupovnih pređa koje su prethodno tvornički bojadisane u određene nijanse. Pređa za potku je prema sirovinskom sastavu akrilno vlakno, dok je osnova crne boje 100 % pamučna. Budući da je projektirana kolekcija za vremensko razdoblje jesen/zima, odabrano je akrilno vlakno zbog toga što daje rustikalni izgled i toplinu, dok je u osnovi čisti pamuk zbog tehničkih svojstava pri proizvodnji, ali i kasnijem održavanju tkanine.

Slika 10: Industrijske pređe pripremljene za namatanje na špule pomoću kolovrata

Uvijanje niti za potku

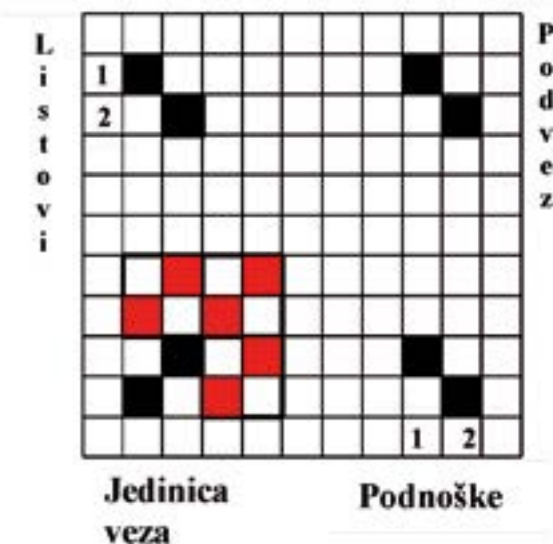
Uvijanje niti za potku obavljeno je ručno pomoću naprave u narodu zvane „kolovrat“. Tom drvenom napravom namata se pređa na špulice koje se zatim izravno koriste u čunku tijekom tkanja. Na špulice se izravno može namatati i više niti pređe odjednom, što bi značilo da je najjednostavniji oblik upređanja više niti različitih boja u jednu nit koja se zatim protkiva na tkalačkom stanu kroz osnovine niti.

Slika 11 (a, b, c): Špule/namotci s uvijenim i namotanim industrijskim pređama za tkanje

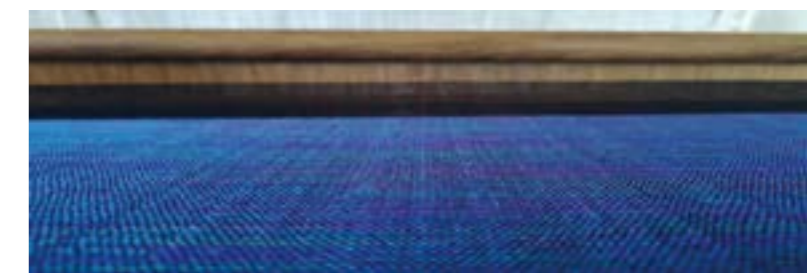
Izrada uzornice za vez

Zbog toga što je najučestaliji vez u tradicijskom tkanju Republike Hrvatske, izabrat ćemo platno vez, što zbog svoje minimalne kompleksnosti, ali i mogućnosti da tekstura tkanine bude bez uzorka i preizražene teksture. Isto tako taj vez nam omogućuje kasnije jednostavniju obradu tekstilnoga plošnog proizvoda te se manje stvara gubitak zbog osipanja pređe pri krojenju.

Slika 12: Uzornica platna

Ručno tkanje

Slika 13: Tkanje na tkalačkom stanu – prtkajna linija

Ručno tkanje je proces ispreplitanja osnovinih i potkinih niti koje su u prethodnim procesima pripremljene za sami proces tkanja. Proces se provodi vrlo sporo te se u ovom radu provodi na drvenom horizontalnom tkalačkom stanu koji je privatno vlasništvo autora. Za kolekciju je predviđena proizvodnja 30 metara tkanine, širine 50 cm. Zbog skupljanja materijala tijekom proizvodnje, osnova je osnovana na 55 cm širine kako se tijekom tkanja širina ne bi smanjila manje od 50 cm. Prema procjeni na ovu širinu osnove tkanje 1 metra tkanine, trajalo bi oko 2 sata (120 min). Za 30 metara tkanine predviđa se oko 60 sati aktivnoga rada u samom procesu tkanja na tkalačkom stanu.

10 / Tara – horizontalni tkalački stan

11 / Sukanac – pokrivač za krevet

12 / Arare – velike vreće za transport žita i brašna

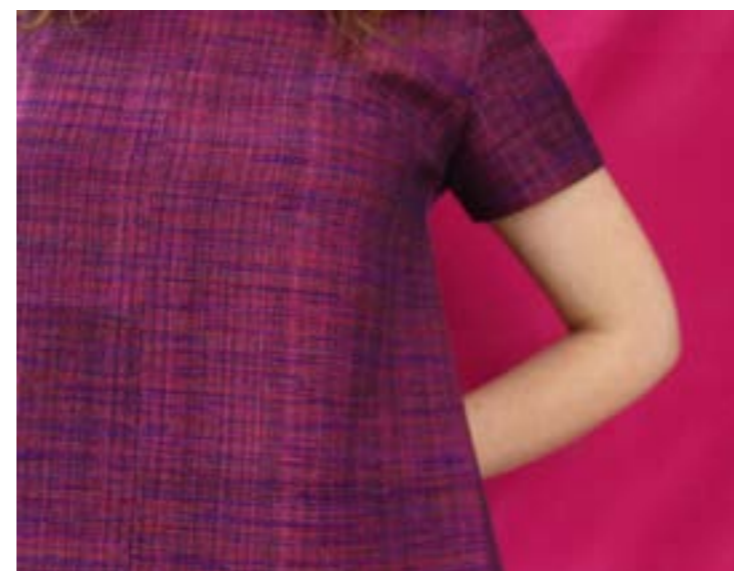
13 / Kočići – kolci zapiknuti u gredu kuće

14 / Sadak – ženski prsluk vrličkoga kraja

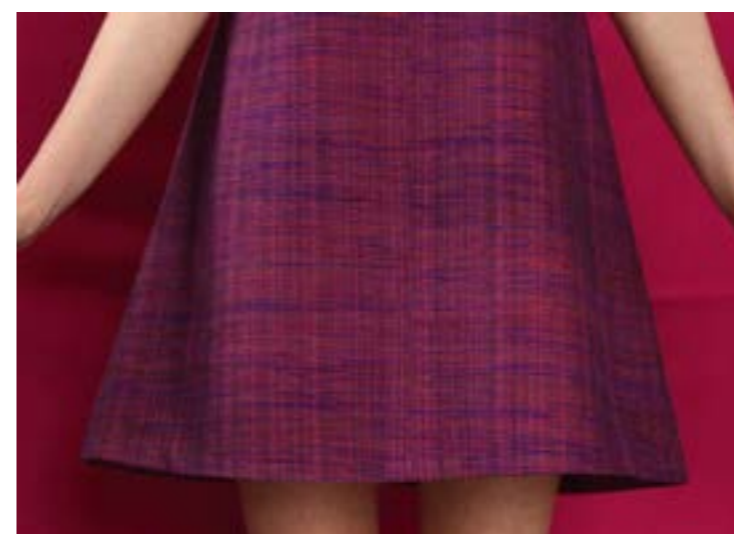
Izrada kolekcije

Slika 14 (a, b): Tkalački stan i tkanina

REZULTATI

Slika 15: Tkanina nakon skidanja s tkalačkoga stana

Poziv za sudjelovanje na natjecanju **ETNO KREACIJA HRVATSKE 2023.**

Poštovani!

Pozivate se na natjecanje *Etno kreacija Hrvatske 2023.*, koje će se, u organizaciji Kulturnoga centra *Gatalinka*, održati 4. lipnja 2023. godine u Gradskom kazalištu *Joza Ivakić* u Vinkovcima. Ukoliko se ne želite natjecati ili inspiraciju nalazite u tradicijskoj baštini drugih naroda, možete sudjelovati u revijalnom dijelu natjecanja.

Propozicije natjecanja

Jedan kreator natječe se s pet (jedna kolekcija) ili maksimalno deset (dvije kolekcije) kreacija. Posebno je važno da su kreacije inspirirane isključivo tradicijskim odjevnim predmetima hrvatskoga živilja (Hrvata iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Austrije, Srbije i drugih zemalja gdje su Hrvati naseljeni). Inspiracija može biti oblik, kroj, tehnika veza, tehnike čipkanja, boja, tkanina, tehnike pletenja i valjanja vune. Kreacije trebaju imati i druge pripadajuće elemente, kao što su cipele, torbice i nakit. Kreatori su dužni do 25. svibnja 2023. godine prijaviti sudjelovanje na natjecanju, dostaviti organizatoru prijavnice i CD s fotografijama prijavljenih radova i etno glazbom u trajanju tri minute.

Kotizaciju u iznosu od 30 eura natjecatelji i ostali sudionici dužni su uplatiti u gotovini prije početka natjecanja ili na žiroračun organizatora. Kreacije ocjenjuje Prosudbena komisija sastavljena od kreatora, etnologa, folklorista i novinara. Prva nagrada iznosi 400 eura, druga 300 eura i treća 150 eura u iznosu i uplaćuje se na žiroračun natjecatelja. Kreatori dobivaju i druge nagrade sponzora.

Radovi kreatora bit će objavljeni u časopisu *Etno revija* u veljači 2024. godine.

Kreatori koji se ne žele natjecati već samo sudjelovati u revijalnom dijelu, trebaju također pripremiti najmanje pet kreacija inspiriranih tradicijskim odjevnim predmetima bilo koje zemlje. Kreatori su dužni do 25. svibnja 2023. godine dostaviti organizatoru prijavnice i CD s fotografijama prijavljenih radova i etno glazbom u trajanju 3 minute. Također sudjeluju u Prosudbenoj komisiji koja će ocjenjivati natjecateljske radove.

Ukoliko bude veći broj prijavljenih radova, selekcija će se raditi prema odabiru organizatora.

Članovi prosudbene komisije su: Jadranka Hlupić Dujmušić, Zagreb, Petra Krpan, Zagreb i Jelena Draksler, Osijek.

Prijavu za natjecanje, s podacima polaznika (ime, prezime, telefon, e-mail i adresa), slati na:

Kulturni centar *Gatalinka*, Ante Starčevića 4, 32 100 Vinkovci
e-mail: gatalinka@gatalinka.hr ili na tel.: 098 – 890 – 163.

Kotizacija je 30 eura, a uplaćuje se u gotovini na Seminaru ili na žiroračun organizatora, Kulturni centar *Gatalinka*: IBAN: HR76 23400091100185277

Smještaj polaznika organiziran je u Hotelu *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci.

Tel.: 032/332 – 221, e-mail: hotel.admiral.recepcija@gmail.com
Cijene Hotela *Admiral* u dvokrevetnoj sobi: puni pansion 32,00 eura, noćenje s doručkom 28,00 eura, doplata za obrok 6 eura.
U cijenu je uključen PDV i boravišna pristojba.

Uplatu za smještaj izvršiti na: Hotel *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci
IBAN: HR9025000091102035228 – Adiko bank

Natjecatelji si mogu samostalno osigurati smještaj u drugim smještajnim objektima.

Program događanja

4. lipnja 2023.

Kazalište *Joza Ivakić*, Ul. Hrvatskih žrtava 2

od 11.00 do 17.00 – Predstavljanje kolekcija
pred Prosudbenom komisijom i
fotografiranje kolekcija

od 17.00 do 18.00 –
Predavanje Tajane Jurišić, Slavonski Brod:
*Tradicijski odjevni predmeti, inspiracija
mojih kolekcija.*

od 18.00 do 19.00 – Generalna proba,

19.30 – *Etno revija*
Prezentacija kolekcija publici i dodjela nagrada.

Igor Galaš / Križevci

Fotografija: Dražen Bota

Etno revija: 15/2023. – godišnjak
ISSN 2718-3858 (online)

etn

REVIIJA

www.gatalinka.hr

etno

frizura Hrvatske

U Republici Hrvatskoj značajno je umijeće izrade tradicijskih ženskih frizura s područja Slavonije, Baranje i Srijema. Izrada frizura na ovom području ima dugu povijest. Dosad su istraživanja pokazala da su se slične frizure na ovom području izrađivale i u vrijeme kasnoga Rimskog Carstva. O tome svjedoče rimski portreti iz toga vremena, iako se ne može sa sigurnošću potvrditi utjecaj ni kontinuitet. Povijesni podaci govore i o pripisivanju magijskoga značenja kosi žena na panonskom prostoru. Postoje nepisana pravila nošenja određenih frizura koja su se zadržala u tradicijskoj kulturi spomenutoga prostora sve do polovice 20. stoljeća, kada dolazi do preslojavanja i napuštanja tradicijskoga načina života, a time i tradicijskoga odijevanja i češljanja. Primjerice, jedno od tih pravila podrazumijeva da samo kod djevojčica i djevojaka kosa smije biti vidljiva, dok je nakon udaje kosa morala biti pokrivena, odnosno skrivena. U posljednjim se desetljećima 20. stojeća češljanje na tradicijski način odvija u rekonstruiranom obliku, u okviru tradicijskoga odijevanja za različite prigode, a u novije vrijeme se koristi i za izradu suvremenih frizura, posebice za svečane prigode!

Tradicijsko oblikovane frizure vrlo su složene, stoga frizuru osobe koja će ju nositi treba raditi druga osoba. U prošlosti je to najčešće bila majka ili baka, ponekad i žena iz zajednice koja je imala veću sposobnost izrade tih frizura. Potrebno je dulje vrijeme odvojiti za češljanje, što uključuje i znanje, umijeće osobe koja češlja, kao i njeno strpljenje te strpljenje osobe koju se češlja. Kosa što uokviruje lice češlja se na razne načine, već prema običaju određenoga područja. Od kraja 19. stoljeća uobičajilo se u izradi frizure koristiti pletenice unaprijed izrađene od odrezane kose radi brže izrade frizure. Složenim tehnikama preplitanja velikoga broja pramenova postižu se reljefni oblici širokih pletenica. Pletenice mogu biti izvedene u

različitim oblicima: okrugle, valjkaste, u obliku trapeza, kvadrata, pravokutnika ili pruge. Mogu biti položene na prednjem ili stražnjem, odnosno na prednjem i stražnjem dijelu glave ili glava može biti obložena pletenicama. Ovisno o stražnjem dijelu frizure, razlikuje se veliki broj načina češljanja čeonoga dijela frizure. Svaka frizura, ovisno o svome izgledu, radi se točno određenom procedurom. Frizure s područja Slavonije i Srijema izrađuju se tako da se prvo kosa dobro premaže mašću i vodom, pa se dijeli ovisno o frizuri s jednom (od uha do uha), dvjema (od čela do tjemena) ili više stazica (razdjeljaka). Zatim se na tjemenu napravi jedna (ponekad dvije) tanka pletenica od triju pramenova (struka, kala) – srce ili polovinja skala, koji se pletu do potiljka, a služi za učvršćivanje stražnjega dijela frizure. Stražnji dio frizure radi se kao jedna ili više pletenica od četiri pa do preko dvjesto pramenova. Najprije se uzimaju tri pramena iz sredine i međusobno se prepletu, a zatim im se dodaje po jedan pramen s jedne i s druge strane. Svaki pramen koji se dodaje križa se s prethodno uzetim pramenom i to samo do sredine – jednom iznad, a jednom ispod prethodno uzetih pramenova. Kada su uzeti svi pramenovi, pletenica je početa. Zatim se krajnji pramenovi prepliću tehnikom iznad jednoga, a ispod drugoga pramena sve do sredine. Postupak se radi s jedne i s druge strane glave. Plete se jedan po jedan red. Pletenica se završava tako da se isplete nekoliko pletenica u troje. Nakon tog pletenja, radi se prednji dio frizure. Potom se pletenica na potiljku diže na tjeme, a na kraju se pletenica kiti cvijećem i drugim ukrasima. Tradicijske frizure s područja Baranje rade se tako da se prvo plete stražnja pletenica na potiljku tehnikom preplitanja pramenova u Slavoniji i Srijemu, nakon čega se radi prednji dio čeonog partije kudre i zulumi. Potom se radi prednja pletenica na čeonog partiji tehnikom preplitanja pramenova i na kraju se pletenice učvršćuju na tjemenu.

U zadnjih su desetak godina frizure u velikoj mjeri rekonstruirane i obnovljene. Nositelji znanja izrade tradicijskih frizura s područja Slavonije, Baranje i Srijema stanovnici su toga područja, kao i frizeri i frizeri učenici koji posjeduju znanja izrade tradicijskih frizura, te građani koji se zanimaju za to umijeće. Na pojedinim područjima, u posljednjih stotinjak godina, postoje značajne promjene, ali je moguće znanjima koje frizeri posjeduju i voljom zajednice gdje su promjene nastale, rekonstruirati oblike iz sredine 19. stoljeća. Kvaliteta izvedbe, oblici i tehnike čuvaju se i putem natjecanja, a uvođenje predmeta Tradicijske frizure Hrvatske u strukovne škole, kao izbornoga, mnogo je pridonijelo prenošenju znanja na mlađe generacije. Tradicijske frizure Slavonije, Baranje i Srijema vrlo su vrijedna nematerijalna baština Republike Hrvatske. Obilježje tehnika i oblika češljanja kose utvrđuje identitet ovoga područja i pruža inspiraciju za stvaranje suvremenih frizura.

Natjecanje **Etno frizura Hrvatske** Kulturni centar **Gatalinka** organizira od 1998. godine. Na natjecanju se rade frizure u dvjema kategorijama: *tradicijska frizura* i *suvremena frizura inspirirana tradicijskom*. Na taj način čuvamo tehnike i oblike tradicijskih frizura i stavljamo ih u suvremeni kontekst.

Mario Treščec / Zagreb
Naslovnica: Preobrazba modne estetike

Fotografija: Romulić & Stojčić

Mario Treščec / Zagreb

Naslovnica: *Preobrazba modne estetike*

Fotografija: Romulić & Stojčić

Mario Treščec / Zagreb

Fotografija: Dražen Benčević

Profesionalni frizeri / suvremena frizura

1. MJESTO – 3.000,00 kn

Donacija: Grad Vinkovci

Đurđica Šolić / Cerovac

Vizažistice: Line of beauty
Kreacija: Tajana Jurišić
Fotografija: Dražen Bota

Profesionalni frizeri / suvremena frizura

2. MJESTO – 2.000,00 kn

Donacija: Grad Vinkovci

Marija Grizelj / Vinkovci

Vizažistice: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

Profesionalni frizeri / suvremena frizura

3. MJESTO – 1.000,00 kn

Donacija: Dilj d. o. o. Vinkovci

Marija Rubilović / Slavonski Brod

Vizažistice: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

Nikolina Iličić / Drenovci

Vizažistice: Line of beauty
Kreacija: Tajana Jurišić
Fotografija: Dražen Bota

Frizeri su se natjecali s frizurom iz požeškoga kraja *perčin*, *kintoši* i *roce*. *Perčin* je pletenica od okvirno 41 pramena (ovisno o gustoći kose) širine dlana. *Kintoši* su uske pletenice preko glave od 4, 7, 9, a ponekada i više pramenova, a *roce* ukrasna pletenica iza uha od četiriju pramenova. Frizuru je Kulturni centar *Gatalinka* prvi put rekonstruirao sa svojim suradnicima 2021. godine u Biškupcima, prema fotografijama *Gradskoga muzeja Požega* i u suradnji s etnologinjom Dubravkom Matoković.

1. mjesto

Đurđica Šolic / Cerovac

Vizažistice: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

2. mjesto

Marija Grizelj / Vinkovci

Vizažistica: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

3. mjesto

Marija Rubilović / Slavonski Brod

Vizažistice: Line of beauty
Kreacija: Tajana Jurišić
Fotografija: Dražen Bota

Nikolina Iličić / Drenovci

Vizažistica: Line of beauty
Kreacija: Tajana Jurišić
Fotografija: Dražen Bota

Frizeri učenici radili su tradicijsku frizuru otoka Suska, *kokum* i *permamenti*. *Kokum* je oblik na potiljku napravljen od dviju, triju ili čak četiriju pletenica od triju pramenova pod nazivom *kosice*. *Kosice* se omotaju nisko na tjemenu u obliku puža. Zatim se pramenovi s čeone partije navrte na viklere, *permamenti*. Nekada su to radili doma na toplu žlicu, a danas kod frizera na Malom Lošinju. Na *kokum* se stave špangice, cvijetići *garofulići*, mašnice *kitice* u nekoliko boja, da *kumpari* odgovara uz nošnju.

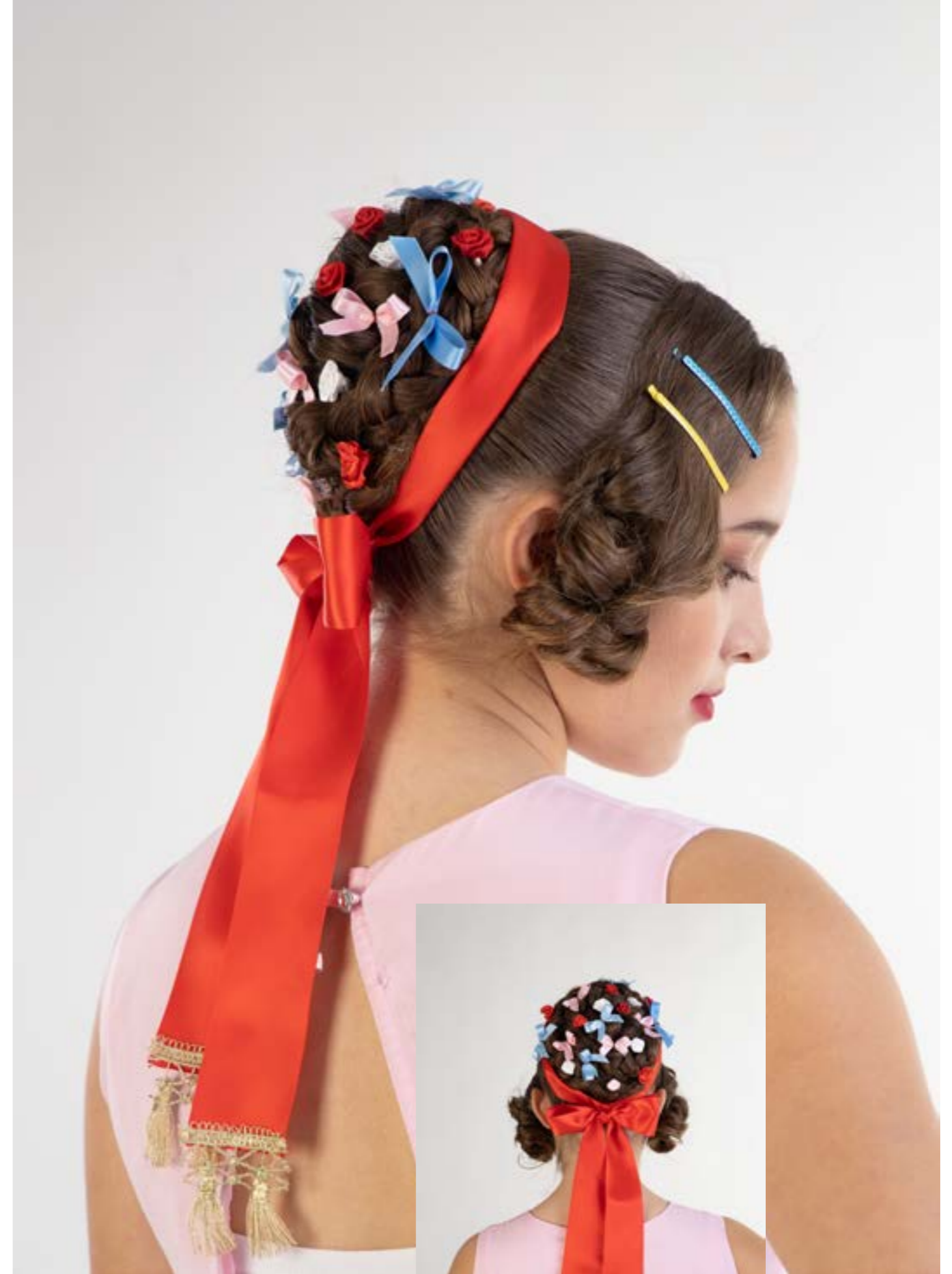
1. mjesto

Sara Barak / Rijeka

Donacija: Dilj d. o. o. Vinkovci

Nagrada je fotomonografija na hrvatskom i engleskom jeziku i udžbenici *Tradicijske frizure Hrvatske*.

Vizažistice: Line of beauty
Fotografija: Dražen Bota

2. mjesto

Katarina Kovačević / Novska

Donacija: Dilj d. o. o. Vinkovci

Nagrada su udžbenici
Tradicijske frizure Hrvatske.

Vizažistice: Line of beauty
Kreacija: Tajana Jurišić
Fotografija: Dražen Bota

1. mjesto

Sara Barak / Rijeka

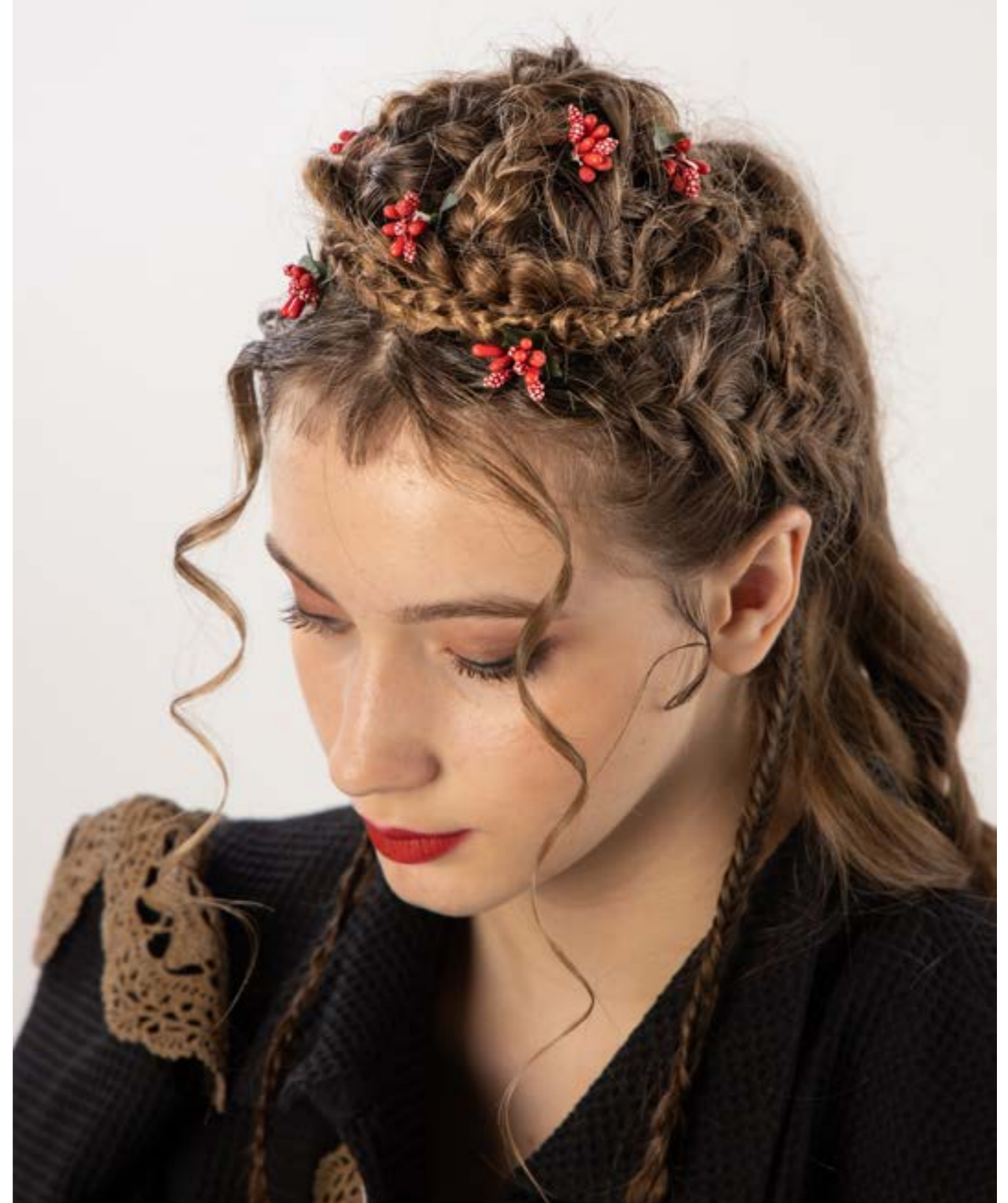
Donacija: Dilj d. o. o. Vinkovci

Nagrada je fotomonografija na hrvatskom i engleskom jeziku i udžbenici *Tradicijske frizure Hrvatske*.

Vizažistice: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

2. mjesto

Katarina Kovačević / Novska

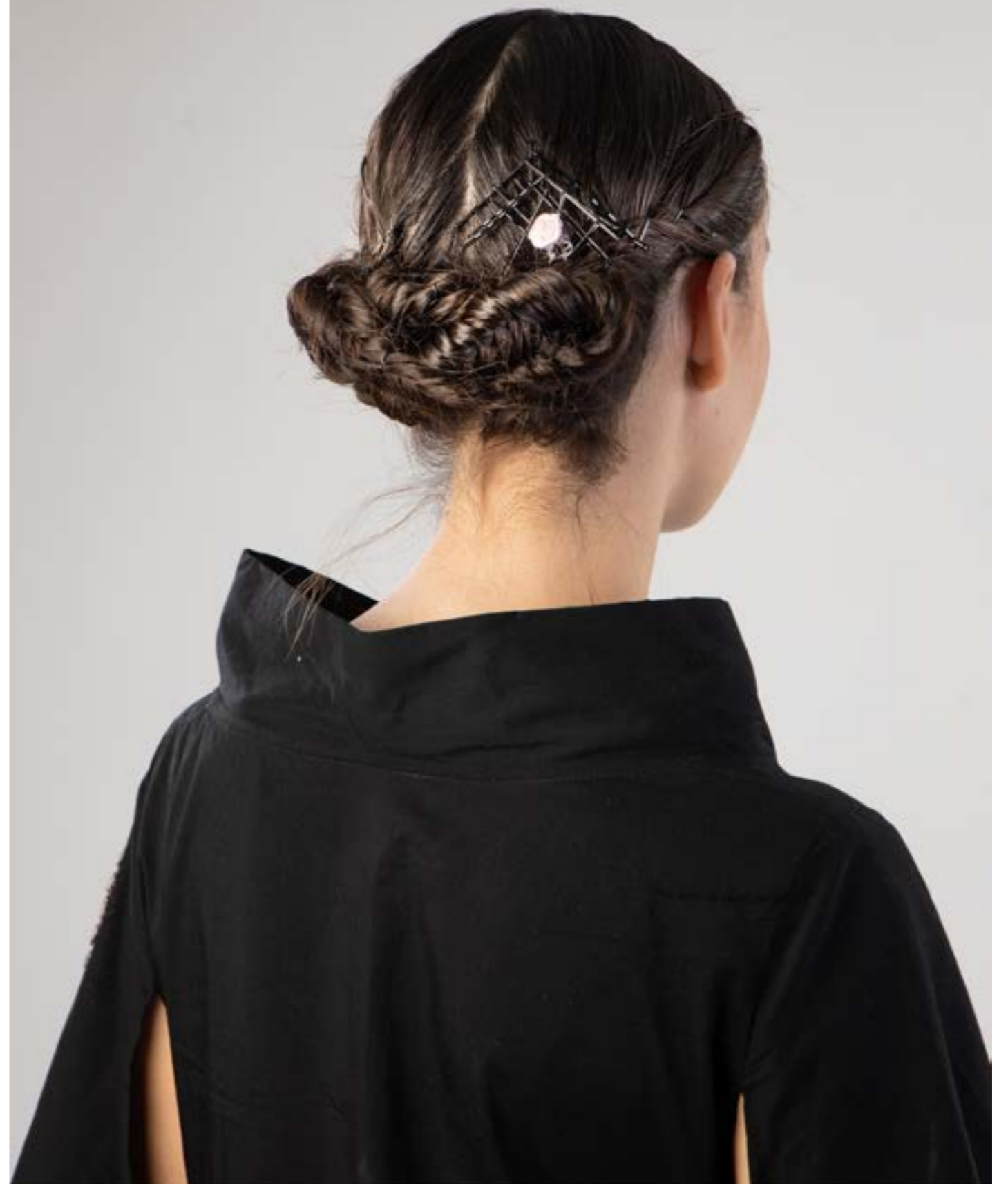
Donacija: Dilj d. o. o. Vinkovci

Nagrada su udžbenici *Tradicijske frizure Hrvatske*.

Vizažistice: Line of beauty

Kreacija: Tajana Jurišić

Fotografija: Dražen Bota

SEMINAR O IZRADI TRADICIJSKIH FRIZURA Vinkovci, 23. travnja 2023.

U Vinkovcima će se **23. travnja 2023.** godine, u organizaciji Kulturnoga centra *Gatalinka*, održati *Seminar o izradi tradicijskih frizura*.

Seminar se održava u Hotelu *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, Vinkovci, od 10 do 15 sati.
Voditeljica Seminara je Blanka Žakula, dipl. oec.

Predavač Mario Treščec: *Moje spoznaje vezane za izradu suvremenih frizura inspiriranih tradicijskim frizurama:*

- Primjena teorijskog i praktičnog, te tradicijskog i suvremenog
- Vizija, inspiracija
- Tehnička raspodjela glave, tehnička razrada frizure
- Geometrijski oblici u tehničkoj razradi
- Simetrija i asimetrija
- Izrada vlastitog suvremenog pletiva
- Izrada konstrukcija za avangardnu frizuru
- Uporaba umetaka od umjetne ili prirodne kose
- Uporaba *uplitača*, punila i podupirača za frizuru
- Slaganje dijelova frizure u jednu cjelinu
- Urešavanje i uresi.

Predavač Igor Galaš: nekoliko prijedloga za suvremene frizure.

Izrada natjecateljske frizure za frizere za natjecanje *Etno frizure Hrvatske*:

Predavač: Mario Treščec – tradicijska frizura *gref*, selo Cerić, Vukovarsko-srijemska županija

Izrada natjecateljske frizure za frizere učenike za natjecanje *Etno frizure Hrvatske*:

Predavačica: Josipa Džaja – tradicijska frizura sela Nijemci, *kendiš*, Vukovarsko-srijemska županija

Izrada tradicijskih frizura zadarskoga područja

Predavačica: dr. sc. Jasenka Lulić Štorić, etnologinja

Praktična izrada frizura: Kata Šarčević

Polaznici Seminara mogu sudjelovati kao promatrači ili samostalno izrađivati tradicijske frizure. U tom slučaju svaki polaznik obavezan je ponijeti lutku s dugom ili srednje dugom kosom, dugački umetak od kose ili *kudelje*, zatim gel, vodu, *harnadle* (ukosnice za učvršćivanje frizure), pamučne trake ili vezice za cipele.

Ukoliko polaznici žele, mogu na Seminaru unajmiti djevojku s dugom kosom modne agencije The Code Agency iz Osijeka. Iste modele polaznici mogu na Seminaru rezervirati i za natjecanje.

Prijavu za Seminar, s podacima polaznika (ime, prezime, telefon, e-mail i adresa), slati na:
Kulturni centar *Gatalinka*, Ante Starčevića 4, 32 100 Vinkovci,
e-mail: gatalinka@gatalinka.hr ili na tel.: 098 – 890 – 163

Kotizacija je 40 eura, a uplaćuje se u gotovini na Seminaru ili na žiroračun organizatora,
Kulturni centar *Gatalinka*: IBAN: HR7623400091100185277.

Modna agencija The Code Agency iz Osijeka, tel. 091 – 880 – 89 – 23

Smještaj polaznika organiziran je u Hotelu *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci.
Telefon 032/332 – 221, e-mail: hotel.admiral.recepcija@gmail.com

Cijene Hotela *Admiral* u dvokrevetnom smještaju: puni pansion je 32 eura,
u cijenu je uključen PDV i boravišna pristojba.

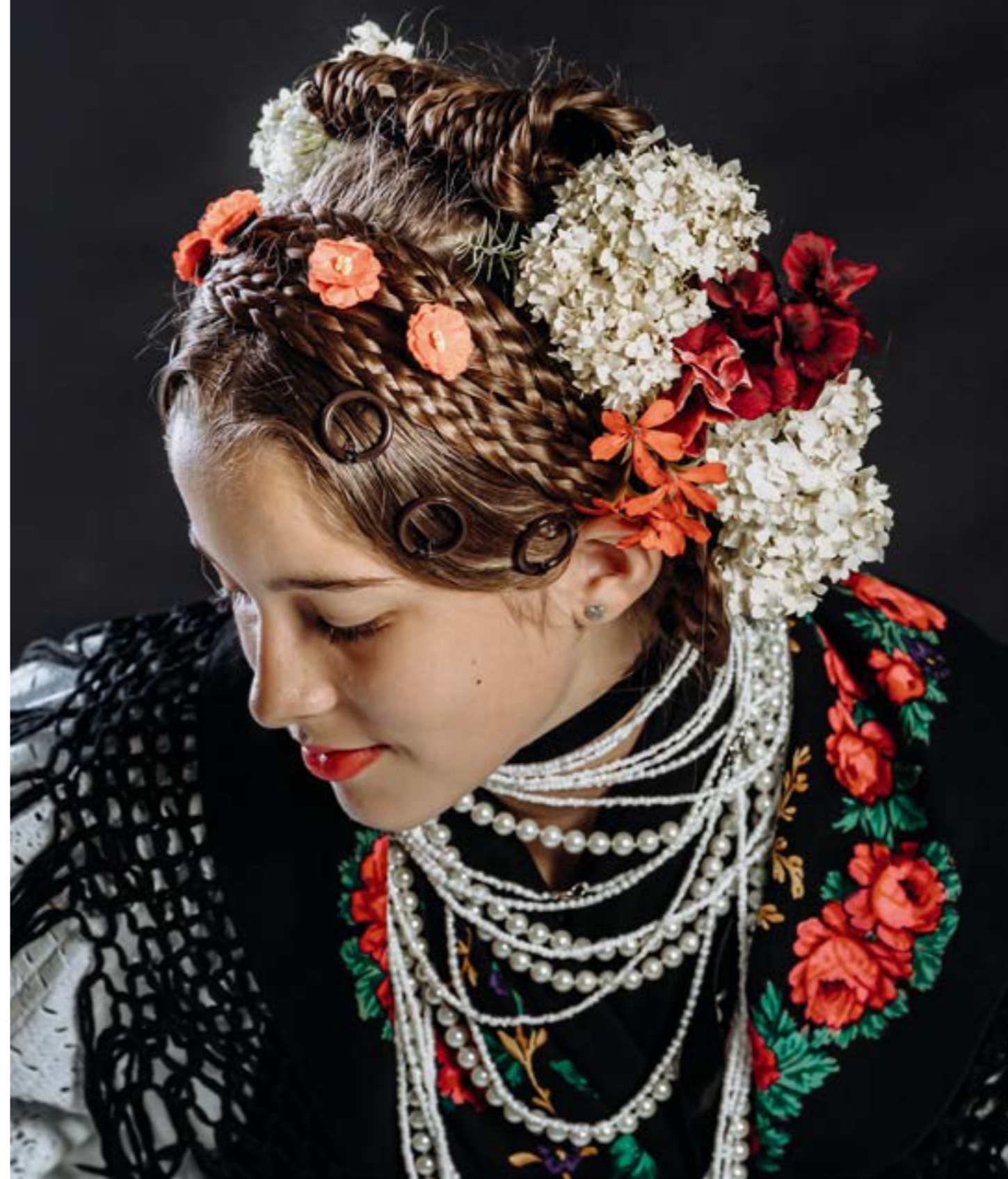
Uplatu za smještaj izvršiti na: Hotel *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci
IBAN HR9025000091102035228 – Adiko bank

Tradicijske frizure napravljene na
"Seminaru o izradi tradicijskih frizura" 2022. godine.

Predavačica Kata Šarčević – djevojačko češljanje
požeškog kraja, *perčin*, *kintoši* i *roce*.

Nošnja: Đurđica Šolić
Fotografija: Dražen Bota

Predavačica Kata Šarčević –
djevojačko češljanje požeškoga
kraja, *perčin, kintoši i roce*.

Fotografija: Dražen Bota

Predavačica Kata Šarčević –
djevojačko češljanje požeškoga
kraja, perčin, kintoši i roce.

Fotografija: Dražen Bota

Predavačica Josipa Džaja –
djevojačko češljanje otoka
Suska, kokum i permamenti.

Nošnja: FA Turopolje, Velika Gorica
Fotografija: Dražen Bota

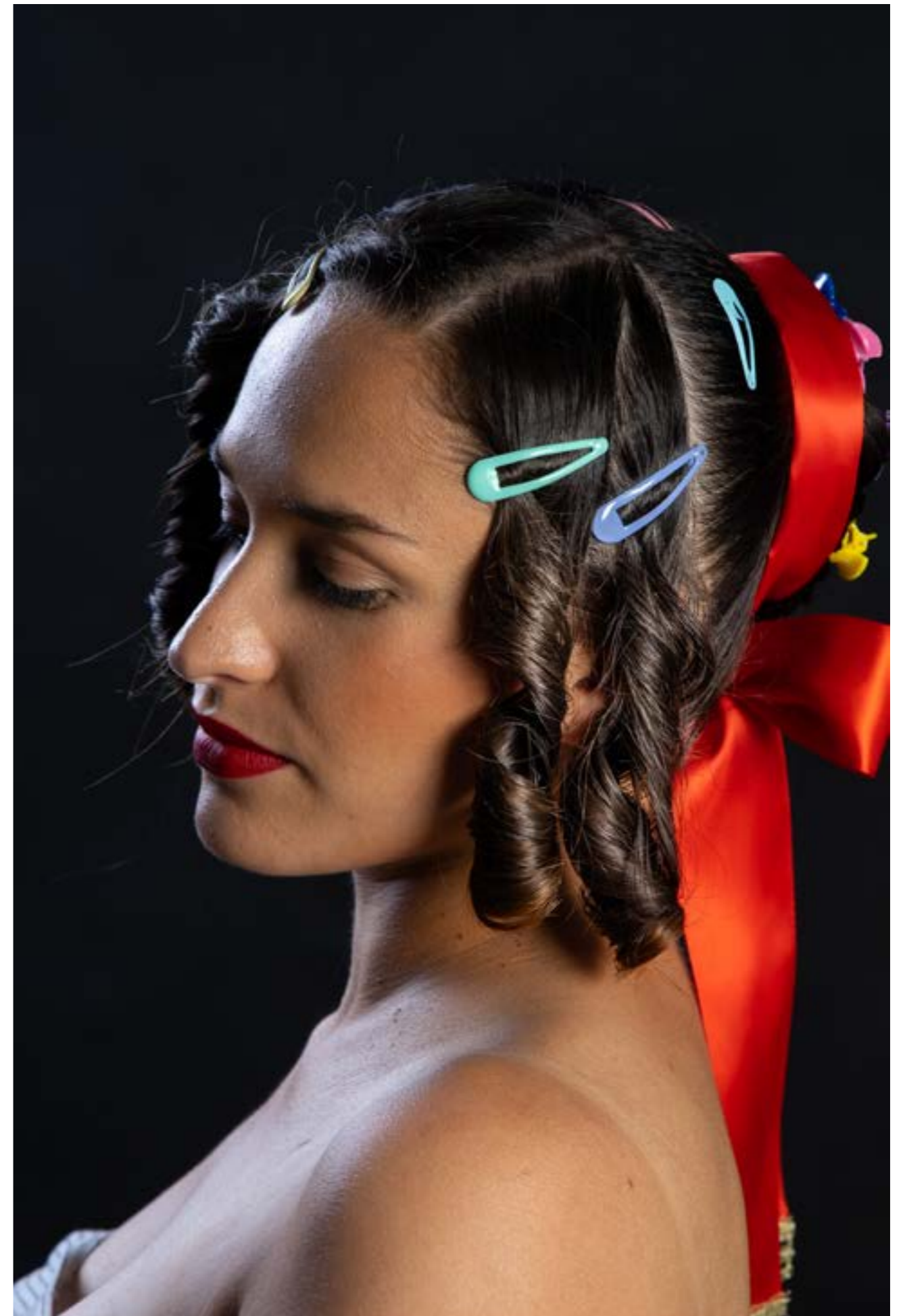
Predavačica Josipa Džaja –
djevojačko češljanje otoka
Suska, kokum i permamenti.

Nošnja: FA Turopolje, Velika Gorica
Fotografija: Dražen Bota

Predavačica Josipa Džaja –
djevojačko češljanje otoka
Suska, kokum i permamenti.

Fotografija: Dražen Bota

Mario Treščec – djevojačko
češljanje sela Gačišće.

Nošnja: Vera Marceta
Fotografija: Dražen Bota

Djevojačko češljanje požeškoga kraja,
perčin, kintoši i rogovi, frizuru izradila
Đurđica Šolić.

Nošnja: Đurđica Šolić
Fotografija: Dražen Bota

Suvremena frizura inspirirana tradicijskom
frizurinom požeškoga kraja

Frizer: Igor Galaš

Kreacija: Igor Galaš
Fotografija Dražen Bota

ETNO

Poziv za sudjelovanje na natjecanju

ETNO FRIZURA HRVATSKE

Vinkovci, 4. lipnja 2023.

Natjecanje *Etno frizura Hrvatske 2023.* održat će se 4. lipnja 2023. godine u Vinkovcima, Hotel *Admiral* Vinkovci, Ulica bana Josipa Jelačića 6, a *Etno revija* 4. lipnja 2023. – Kazalište *Joza Ivakić* Vinkovci, Ulica hrvatskih žrtava 2 sve u organizaciji Kulturnoga centar *Gatalinka*, Vinkovci. Natjecanje se održava od 1998. godine, a u velikoj mjeri doprinijelo je revitalizaciji tradicijskih frizura, njihovoj popularizaciji i primjeni u suvremenim frizurama. Godine 2006. izašla je knjiga *Etno frizure Hrvatske*, a 2008. *Tradicijske frizure Hrvatske* 1, 2, 3.

Za razliku od prethodnih godina na natjecanje se osim frizera mogu prijaviti i ostali zainteresirani građani. Pravila natjecanja za frizere učenike, frizere i ostale natjecatelje

Rade se dva rada na dvama različitim modelima. Na jednom modelu radi se tradicijska frizura, a na drugom suvremena frizura inspirirana tradicijskom. Pri izradi obiju frizura dopušteno je korištenje umetka od duge kose. Umetak se učvršćuje na početku natjecanja.

Natjecatelji mogu raditi na vlastitim modelima ili organizator preporuča modele s dugom kosom, modne agencije The Code Agency iz Osijeka. Modeli se ne odijevaju u nošnje već u suvremene kreacije inspirirane tradicijskim odjevnim predmetima, koje osigurava natjecatelj.

Tradicijske frizure

Frizeri učenici radit će tradicijsku frizuru *kendiš* iz sela Nijemci, Vukovarsko-srijemska županija. Na potiljku su četiri pletenice od pet pramenova od kojih se formira *kolo*, a unutar *kola* su tri ili četiri češlja te ukrasna španga *potkosnica*. Prednji dio je *brenovan*. Za izradu prednjega dijela frizure dopuštena je uporaba električnoga *brenera* odgovarajuće širine.

Vrijeme izrade: 90 minuta.

Frizuru će na *Seminaru o izradi tradicijskih frizura* prezentirati Josipa Džaja.

Frizeri će raditi tradicijsku frizuru *gref* iz sela Cerić, Vukovarsko-srijemska županija. Stražnji dio su dvije pletenice, svaka od 17 pramenova, *složene okruglo oko glave*. U sredini je šest češljeva i ukrasna španga *potkosnica*.

Prednji dio glave je iz dva dijela. Po sredini je razdjeljak. Na čelu su najprije *kudre*, vrlo tanki pramenovi uvijeni *harnadlom*. Iza *kudri* je *pričešalj*, glatki napušteni dio kose do uha. S jedne i druge strane *pričešlja* po rubu stavlja se jedan ili dva reda malih *kopčica*. Preko glave stavlja se filigranski lanac, *pantlika na mustru* ili vrpca s malim dukatima. *Gref* se kiti sezonskim cvijećem na prednjem dijelu glave, i to samo s jedne strane.

Frizuru će prvi put u cijelosti na *Seminaru o izradi tradicijskih frizura* prezentirati Mario Treščec.

Vrijeme izrade: 150 minuta.

Suvremena frizura

Rad na drugom modelu je suvremena frizura inspirirana tradicijskom. Za 2023. godinu radit će se avangardne frizure. Glavna karakteristika avangardne frizura je kreativnost i inovativnost.

Model na scenu dolazi s dugom puštenom kosom koja nije unaprijed pripremljena.

50 % kose modela mora biti ispletено pri samom natjecanju.

Dopuštena je upotreba ekstenzija od kose, ukrasa za kosu (vrpce, ukosnice, češljici i sl.), bilo koja varijanta potporna i podupirača za frizuru i upotreba svih vrsta pribora, alata i preparata za kosu.

Odabir boje kose je slobodan. Dopuštena je boja u raspršivaču.

Sve potrebno za izradu frizure bit će prezentirano članovima prosudbene komisije prije početka natjecanja u kategoriji *avangardna frizura*.

Vrijeme izrade frizure je 120 minuta.

Na *Etno reviji* koja počinje u 19.30 u Gradskom kazalištu *Joza Ivakić* u Vinkovcima, prikazat će se radovi frizera i frizera učenika, a bit će objavljeni i u časopisu *Etno revija* u 2024. godini.

Članovi prosudbene komisije su Mario Treščec, Zagreb, Igor Galaš, Križevci, Blaženka Budimir, Slavonski Brod.

Prva nagrada je 400 eura, druga nagrada 300 eura, a treća 150 eura, a isplaćuje se na žiroračun natjecatelja.

Program događanja

Hotel *Admiral* Vinkovci, Ulica bana Josipa Jelačića 6

11.00 – skup frizera i frizera učenika, odabir modela s dugom kosom, podjela brojeva i informacija prosudbene komisije o kriterijima natjecanja

12.00 – 13.30 – izrada tradicijske frizure, frizeri učenici

12.00 – 14.30 – izrada tradicijske frizure, frizeri

Po završetku izrade frizura modeli se fotografiraju / Stanka za natjecatelje

14.00 – 16.00 – izrada suvremene frizure, frizeri učenici

15.00 – 17.00 – izrada suvremene frizure, frizeri

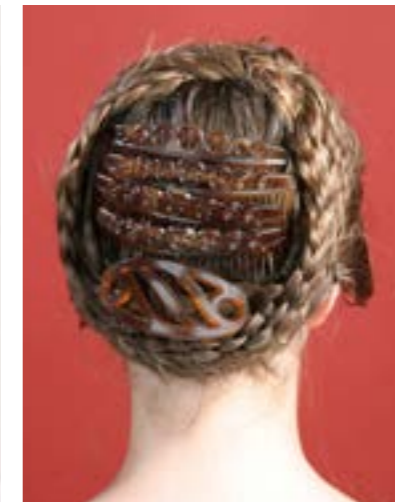
Po završetku izrade frizura modeli se fotografiraju.

18.00 – 19.00 – generalna proba, Gradsko kazalište *Joza Ivakić*, Vinkovci

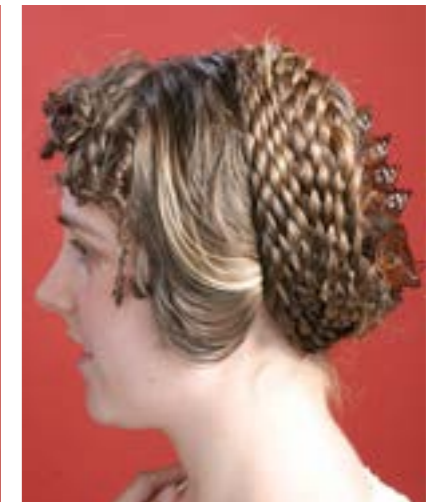
19.30 – *Etno revija*, Gradsko kazalište *Joza Ivakić* Vinkovci, Ul. hrvatskih žrtava 2.

Tradicijska frizura *kendiš* iz sela Nijemci

Tradicijska frizura *gref* iz sela Cerić

Prijavu za natjecanje, s podacima polaznika (ime, prezime, telefon, e-mail i adresa), slati na:

Kulturni centar *Gatalinka*, Ante Starčevića 4, 32 100 Vinkovci

e-mail: gatalinka@gatalinka.hr ili na tel.: 098 – 890 – 163.

Kotizacija je 40 eura za frizere i 13 eura za frizere učenike, uplaćuje se u gotovini na natjecanju ili na žiroračun organizatora, Kulturni centar *Gatalinka*: IBAN: HR7623400091100185277.

Modna agencija The Code Agency iz Osijeka, tel.: 091 – 880 – 89 – 23

Smještaj polaznika organiziran je u Hotelu *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci.

Telefon 032/332 – 221, e-mail: hotel.admiral.recepcija@gmail.com

Natjecatelji mogu i smostalno organizirati smještaj.

Cijene Hotela *Admiral* u dvokrevetnoj sobi: puni pansion 32,00 eura,

noćenje s doručkom 28,00 eura, doplata za obrok 6 eura.

U cijenu je uključen PDV i boravišna pristojba.

Uplatu za smještaj izvršiti na: Hotel *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6, 32 100 Vinkovci

IBAN: HR9025000091102035228 – Adiko bank

Manifestacija je organizirana uz potporu hrvatskoga odjela CIOFF-a

ETNO FRIZURE SVIJETA 2023.

Pozivamo vas na manifestaciju *Etno frizure svijeta*, koja će se održati u Vinkovcima u okviru državne smotre folklor *Vinkovačke jeseni*, od 15. do 17. rujna 2023. godine. Državnu smotru posjeti nekoliko tisuća ljudi. Organizator manifestacije je Kulturni centar *Gatalinka* iz Vinkovaca uz podršku Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Projekt *Etno frizure svijeta* nastavak je dugogodišnjega rada na projektu *Etno frizura Hrvatske*.

Kulturni centar *Gatalinka* od 1995. godine napravio je sljedeće: istraživanje tradicijskih frizura na prostoru cijele Hrvatske, rekonstrukciju starih frizura, edukaciju za frizere i frizere učenike, te državno natjecanje u izradi frizura. Izdana je fotomonografija na hrvatskom i engleskom jeziku *Etno frizure Hrvatske*, tri udžbenika *Tradicijske frizure Hrvatske*, godišnji časopis *Etnorevija*, te set razglednica. Također je napravljen suvenir koji je dobio nekoliko nagrada turističkih djelatnika. Na inicijativu Kulturnoga centra *Gatalinka* u sve stručne škole u Hrvatskoj uveden je novi predmet, *Etno frizure Hrvatske*.

Kod Hrvatica postojao je u djevojačkoj opremi glave veoma složen način pletenja pletenice od mnogo sitnih pramenova (do 250 pa i više), čijim se preplitanjem stvorila od kose plosnata pruga, koja se s potiljka podizala na tjeme ili polagala čak do čela. Takvom načinu češljanja nalazimo veoma srodnu usporedbu na ženskim portretima kasnog a Rimskog Carstva od sredine 3. do kraja 5. st. n. e. Ova komplicirana frizura sačuvala se na ovim prostorima kroz 1700 godina, usprkos burnim događajima koji su se odvijali na tom tlu, kako u vrijeme seobe naroda, tako i u vrijeme prodiranja Turaka, čija je dominacija trajala od početka 16. do kraja 17. stoljeća. Sačuvane frizure po tehnikama i oblicima predstavljaju jedinstvenu svjetsku baštinu u oblikovanju kose.

Stoga vas pozivamo da sudjelujete u projektu *Etno frizure svijeta*, naučite neke od naših tradicijskih frizura i nama prezentirate vašu baštinu u oblikovanju kose. Molimo vas da jedan frizer ili frizerka iz vaše zemlje

predstave na ovoj manifestaciji jednu ili dvije tradicijske frizure. Ukoliko ne nađete frizera, sudionik može biti bilo koja osoba koja ima znanja o oblikovanju tradicijske frizure ili to može naučiti do početka manifestacije. Također je potrebno donijeti državnu zastavu, narodnu nošnju, tradicijsku glazbu u trajanju od tri minute. Organizator će za vašeg frizera osigurati model s dugom kosom. Sve frizure izrađene i prikazane na manifestaciji bit će objavljene u časopisu *Etnorevija*.

Troškove trodnevnog boravka snosi organizator, a putne troškove sami sudionici.

Manifestacija će se održati na gradskom Trgu bana Josipa Šokčevića u Vinkovcima 16. rujna 2023. godine.

PROGRAM MANIFESTACIJE

- 14. 9. – Dolazak sudionika iz udaljenih zemalja
Hotel *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6,
Vinkovci – doček sudionika, slobodan dan
- 15. 9. – Dolazak sudionika iz Europe
Hotel *Admiral*, Ulica bana Josipa Jelačića 6,
Vinkovci – doček sudionika, slobodan dan
- 16. 9. – Kulturni centar *Gatalinka*, Duga 11, Vinkovci
od 11 sati do 13 sati – Predavanja i radionice
14 sati – Ručak
17 sati – Oblačenje modela u tradicijsku odjeću
18 sati – Etno frizure svijeta,
Trg bana Josipa Šokčevića
22 sata – Predstavljanje frizura na glavnoj
pozornici državne smotre folklor
23 sata – Zajednička večera sudionika
- 17. 9. – Trg Josipa Runjanina –
Državna smotra folklor – slobodan dan

U poslijepodnevnom satima odlazak
sudionika iz Europe.
- 18. 9. – Odlazak sudionika iz udaljenih zemalja

This manifestation is organized with support of Croatian section CIOFF

Ethno hairstyles of the world 2023.

We would like to propose cooperation on the event "Ethno hairstyles of the world" that will take place at the Harvest Festival "Vinkovačke jeseni", from 15th – 17th September 2023. The Harvest Festival is visited by several thousand people every year. The organizer of this manifestation is the Cultural Center "Gatalinka" from Vinkovci, with the support of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia and town Vinkovci.

The project "Ethno hairstyles of the world" is a continuation of 15-year-old work on the project "Ethno hairstyles from Croatia". The progress Cultural Center "Gatalinka" made from 1995 on the project "Ethno hairstyles from Croatia" involves the research of traditional hairstyles on the territory of Croatia, the reconstruction of old hairstyles, training for hairdressers and student hairdressers, as well as the state competition in making hairstyles. We have published a photomonography "Ethno hairstyles from Croatia" in Croatian and English, three books "Traditional hairstyles from Croatia", the annual magazine "Etnorevija" and a set of postcards. A souvenir was also made, which has won many prizes. On the initiative of the Cultural Center "Gatalinka" the specialized subject "Ethno hairstyles from Croatia" has been introduced to all industrial- craft schools.

The hair ornament of a Croatian woman demanded a complex braid, which consisted of many forelocks (250 or more) that have been woven. Such a braided braid formed a flat strip that stretched out from the back of head to the forehead or resigned. Such comb method is found on women's portraits of the late Roman Empire from the middle of the third by the end of the fifth century. The complicated comb method survived on this area almost 1700 years, despite of all the happenings on this area, from the outset of the population till the Turkish breakthrough that dominated from the early 16th century until the end of the 17th century. Such hairstyle represents in technique and form a unique world heritage.

We would be honored if you would join us in this project "Ethno hairstyles of the world", where you can learn some of our traditional hairstyles and present your country's heritage in creating hairstyles. We would like to invite a male hairdresser or a female hairdresser from your country that would present one or more traditional hairstyles at this manifestation. It is not necessary that the person is a hairdresser; it can be any person knowledgeable about the traditional hairstyles or willing to it until the beginning of the manifestation. It is necessary to bring the national flag and costume of your country and the organizer will organize a model

with long hair. You need to achieve electronic traditional music for 3 minutes. In addition to that, the hairstyles made at the festival will be presented in the magazine "Etnorevija"

The organizer will overtake the costs of the three-day stay, and we please you to overtake the costs of trip.

The manifestation will be held at the Main square Josipa Šokčevića in Vinkovci on 16th September, 2023.

PROGRAM

- 14.09. – Arrival of participants from faraway countries
Hotel *Admiral*, 6 Bana Josipa Jelačića (St),
Vinkovci - Welcome, free day
- 15.09. – Arrival of participants from Europe
Hotel *Admiral*, 6 Bana Josipa Jelačića (St),
Vinkovci - Welcome, free day
- 16.09. – Cultural Centre *Gatalinka*, Duga 11, Vinkovci
11 am – 1 pm - Lectures and workshops
2 pm – Lunch
5 pm – Dressing up models in traditional dresses
6 pm – *Ethno-Hairstyles of the World*,
Main square Josipa Šokčevića in Vinkovci
10 pm - Presentation of hairstyles on the
main stage of the national folklore festival
11pm - Joint dinner party for all participants
- 17.09. – Josipa Šokčevića Square –
National folklore festival – free day.
In the afternoon hours the departure
of the participants from Europe.
- 18.09. – Departure of the participants
from faraway countries

We please you to forward this letter to the hairdresser's association in your country and we look forward to your positive response and successful cooperation. We expect your response no later than the end of June for the host to prepare on time and with high quality.

More information about the work of the Cultural Center "Gatalinka" can be found on our website: www.gatalinka.hr. To get acquainted with the Harvest Festival please visit the following website: www.vinkovackejesenih.hr.

We are looking forward to a successful cooperation and we would like you to send an answer to the following address:

Kulturni centar *Gatalinka*,
Starčevićeva 4, 32100 Vinkovci,
e-mail: gatalnika@gatalinka.hr